5. Карпенко Ю.О. Асмаковський Є.В. Флористичні та ценотичні особливості ялинових угруповань лівобережної надзаплавної терасової частини пониззя річки Снов (Чернігівське Полісся). *Сучасні фітосозологічні дослідження в Україні*: збірник наукових праць з нагоди вшанування памяті видатного фітосозолога, доктора біологічних наук, професора Т.Л. Андрієнко-Малюк (1938–2016 рр.). Київ, 2023. Вип. 7. С. 5–9.

УДК: 504.1:502.1(477.63)
Божко К.М., кандидат біологічних наук, доцент,
доцент кафедри екології та охорони навколишнього середовища Дніпровського технічного університету
Грицан Ю.І., доктор біологічних наук, професор,
завідувач кафедри екології та охорони навколишнього середовища Дніпровського технічного університету

АДАПТАЦІЙНІ ОСОБЛИВОСТІ НАСАДЖЕНЬ БАРХАТУ АМУРСЬКОГО В МЕЖАХ ПРИРОДНОГО ЗАПОВІДНИКА "ДНІПРОВСЬКО-ОРІЛЬСЬКИЙ"

Abstract. *The dependence of tree productivity on the structure of stands and the level of illumination was established. It was shown that the species demonstrates the best growth results in sparse multi-tiered stands with shade-tolerant species. It was determined that Ph. amurense does not show invasive activity and does not suppress local flora. The data obtained can be used to develop recommendations for the integration of introduced species into natural ecosystems.*
Key words*: Amur velvet, introduction, floodplain forest, invasive potential, adaptation, Phellodendron amurense.*

Постановка проблеми. У сучасних умовах глобальних кліматичних змін, деградації природних екосистем та зростання антропічного навантаження особливої ваги набувають питання впровадження адаптивних видів деревної рослинності для відновлення лісів. Одним із перспективних інтродуцентів є бархат амурський (Phellodendron amurense), що завдяки своїй стійкості до хвороб, фітофагів і абіотичних стресів розглядається як цінна лісокультурна порода. Його використання потребує оцінки екологічної безпеки, зокрема в аспекті інвазійного потенціалу, впливу на місцеву біоту та адаптації до умов конкретного регіону [3].

Метою дослідження стало вивчення адаптаційних властивостей Ph. amurense у природних лісах заповідника «Дніпровсько-Орільський», визначення оптимальних умов його зростання, аналіз здатності до природного відновлення та оцінка безпеки для місцевих екосистем. Особлива увага приділялася аналізу структури деревостану, параметрам продуктивності, рівню життєздатності насіння та взаємодії з супутньою рослинністю.

Об'єктом дослідження стали три пробні ділянки у межах 47-го кварталу заповідника, що репрезентують різні моделі лісових насаджень. Перша ділянка характеризується монодомінантним насадженням бархату амурського з часткою виду 80 %, друга – хвойно-листяним деревостаном із переважанням сосни звичайної, а третя – змішаними насадженнями з рівною участю бархату, дуба та клена.

Результати досліджень. У монокультурних умовах (перша ділянка), попри достатнє зволоження та родючі ґрунти, бархат демонструє лише середній рівень продуктивності: середня висота дерев – 20 м, діаметр – 30 см, що відповідає III класу бонітету. Це, ймовірно, пояснюється конкуренцією за світло через зімкненість намету та щільність насадження. На другій ділянці, де переважає Pinus sylvestris (75 %), бархат представлений лише 4 % дерев, однак завдяки ажурності крон та кращому освітленню підліску він показує кращі результати за тими ж умовами. Ці насадження класифікуються як II клас бонітету.

Найбільш сприятливими виявилися умови третьої ділянки. Тут бархат, дуб звичайний та клен гостролистий займають по 20 % кожен, утворюючи різноярусні насадження з розрідженою структурою. Бархат досягає 19 м заввишки, демонструючи найкращі показники росту. Насадження характеризується оптимальним світловим режимом, структурною різноманітністю та низькою конкуренцією за ресурси.

Щодо природного поновлення, польові дослідження не виявили сходів бархату амурського, що свідчить про низький інвазійний потенціал. Проте лабораторне пророщування насіння, зібраного з дерев заповідника, дало 25 % схожості, що підтверджує його життєздатність [2]. Ймовірною причиною відсутності самосіву є щільний трав'яний покрив у підліску, що перешкоджає проростанню [1].

Геоботанічні обстеження засвідчили відсутність алелопатичного впливу бархату амурського. Це свідчить про екологічну нейтральність виду щодо місцевої флори.

Додаткові дослідження біотичних взаємодій показали, що бархат амурський не уражається більшістю місцевих фітофагів. Таким чином, результати дослідження підтверджують високу екологічну пластичність Phellodendron amurense, його стійкість до біотичних і абіотичних чинників та безпеку для місцевої біоти в умовах заплавних лісів. Рекомендовано використовувати бархат амурський у складі розріджених змішаних насаджень разом із тіньовитривалими породами (дуб, клен), що дозволяє реалізувати його потенціал без ризику для природних екосистем.

Висновки. На основі отриманих результатів розроблені рекомендації для подальшого використання P. amurense у лісовому господарстві півдня України, зокрема для заліснення деградованих заплав з обов'язковим екологічним моніторингом.

Список використаних джерел

1. Інтродукція: навчально-методичний посібник. / О. Г. Лановенко та ін. Херсон: 2013.

2. Кохно М.А., Кузнецов С.І. Методичні рекомендації щодо добору дерев та кущів для інтродукції в Україні. Київ: Фітосоціоцентр. 2005. 48 с.

3. Сікура Й.Й., Капустян В. В. Інтродукція рослин (її значення для розвитку цивілізації, ботанічної науки і збереження біорізноманіття рослинного світу). Київ: Фітосоціоцентр, 2003. 280 с.

УДК 477.46

Гальченко Н.П., к.б.н., доцент кафедри геодезії, землевпорядкування та кадастру Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського, Головний науковий співробітник комунальної установи природно-заповідного фонду регіональний ландшафтний парк "Кременчуцькі плавні" Полтавської обласної ради

Максименко О.В., в.о. директора комунальної установи природно-заповідного фонду регіональний ландшафтний парк "Кременчуцькі плавні" Полтавської обласної ради

ОСОБЛИВОСТІ ВЕДЕННЯ КАДАСТРУ ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ (НА ПРИКЛАДІ РЛП "КРЕМЕНЧУЦЬКІ ПЛАВНІ", ПОЛТАВСЬКА ОБЛАСТЬ)

***Abstract**. The article considers the characteristics of the Kremenchuk-Biletsk key territory (natural core). The distribution by land is presented, where the largest area is occupied by water 60.5%. The rare component of flora and fauna is given.*

***Key words**: cadastre of the nature reserve fund, regional landscape park.*

Постановка проблеми. Кадастр природно-заповідного фонду (ПЗФ) України – це спеціалізована система обліку, систематизації, аналізу та оновлення інформації про території та об'єкти, які мають особливу природоохоронну цінність та перебувають під охороною держави. Його ведення здійснюється з метою забезпечення ефективного планування охоронних заходів, управління екосистемами, наукового дослідження та сталого природокористування.